

2014–2024 Yılları Arasında Türkiye'deki Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Ders Kitaplarında Hukuk Konularının Pedagojik Yansımaları

Mustafa SAFRAN safran@gazi.edu.tr
Gazi University

Serdar ŞEN s.sen@mgk.gov.tr
Gazi University

Öz:

Bu çalışma, 2014–2024 yılları arasında Türkiye’de okutulan ortaöğretim 9. sınıf tarih ders kitaplarında hukuk konularının pedagojik açıdan nasıl ele alındığını incelemesini amaçlamaktadır. Hukuk; toplumsal düzenin sağlanması, hak ve özgürlüklerin korunması, adaletin tesis edilmesi ve demokratik bir toplum yapısının inşasında temel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih eğitimi kapsamında hukuk, öğrencilere hem geçmişteki yönetim anlayışlarını hem de bugünün anayasal ve yasal düzenlemelerini kavratma açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, ders kitaplarında yer verilen hukuki temalar detaylı olarak analiz edilmiştir. Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış ve 2014–2024 yılları arasında 9. sınıflarda okutulmuş tarih ders kitapları nitel doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Hukuki içerikler; “Özel Hukuk” ve “Kamu Hukuku” olmak üzere iki temel kategori altında sınıflandırılmıştır. Özel hukuk kapsamında bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen miras, mülkiyet, borçlar ve aile hukuku gibi konulara kitaplarda sınırlı düzeyde yer verildiği tespit edilmiştir. Kamu hukuku başlığı altında ise cezai yaptırımlar ve yargılama süreçleri gibi konulara daha sık yer verildiği görülmüştür. Ancak bu içerikler genellikle yüzeysel işlenmiş, öğrenciye derinlemesine analiz yapma ve eleştirel düşünme fırsatı tanıyacak pedagojik etkinlikler (örneğin, vaka analizi, tartışma soruları veya yargılama simülasyonları) büyük ölçüde eksik bırakılmıştır. Sonuç olarak, tarih ders kitaplarında hukukla ilgili konuların daha sistematik, öğrenci merkezli ve eleştirel düşünmeyi teşvik edecek şekilde yeniden yapılandırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Böyle bir yaklaşım, öğrencilerin sadece tarih bilgisi edinmesini değil, aynı zamanda hukukun birey ve toplum yaşamındaki önemini kavramasını da sağlayacaktır. Bu bağlamda ders kitaplarının içerik, yöntem ve yaklaşım bakımından güncellenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, 9. sınıf, tarih eğitimi, hukuk konuları, pedagojik yaklaşım.

Safran, M., & Şen, S. (2025). 2014–2024 Yılları arasında Türkiye'deki ortaöğretim 9. sınıf tarih ders kitaplarında hukuk konularının pedagojik yansımaları. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 9(1), 97-113. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1687651>

Submission Date:	30.04.2025
Acceptance Date:	27.05.2025
Publication Date:	30.06.2025

Abstract:

This study aims to examine how legal topics are pedagogically addressed in 9th-grade history textbooks taught in Turkey between 2014 and 2024. Law emerges as a fundamental element in ensuring social order, protecting rights and freedoms, establishing justice, and building a democratic societal structure. Within the scope of history education, law plays a critical role in helping students understand both past governance systems and today's constitutional and legal frameworks. In this context, legal themes covered in the textbooks were analyzed in detail. The research employed qualitative document analysis to examine the 9th-grade history textbooks approved by the Turkish Ministry of National Education and taught between 2014 and 2024. Legal content was classified into two main categories: Private Law and Public Law. Under private law, topics regulating interpersonal relationships—such as inheritance, property, obligations, and family law—were found to have limited coverage in the textbooks. Under public law, topics like criminal sanctions and judicial processes were more frequently addressed. However, these contents were often superficially addressed, with pedagogical activities that could foster in-depth analysis and critical thinking (e.g., case analyses, discussion questions, or trial simulations) largely absent. In conclusion, the study argues that legal topics in history textbooks need to be restructured to be more systematic, student-centered, and conducive to critical thinking. Such an approach would enable students not only to acquire historical knowledge but also to grasp the importance of law in individual and societal life. Accordingly, it is recommended that textbooks be updated in terms of content, methodology, and pedagogical approach.

Keywords: Secondary education, 9th grade, history education, legal topics, pedagogical approach.

GİRİŞ

Tarih eğitimi, genç nesillerin geçmiş deneyimleri analiz etme, yorumlama ve milli kimlik inşasında belirleyici rol oynayan temel bir disiplindir. Bu süreçte ortaöğretim tarih ders kitapları, öğrencilere tarihsel olgulara ilişkin bilgi aktarımının yanı sıra toplumsal değerler, demokratik katılım ve hukuk bilinci kazandırmada kritik bir işlev üstlenmektedir. Ancak mevcut araştırmalar, bu materyallerin çok boyutlu pedagojik hedeflerini tam olarak karşılamadığını, özellikle hukuk temalı kavramların öğretiminde metodolojik eksiklikler bulunduğunu ortaya koymaktadır (Demircioğlu, 2015; Sabancı & Karaman Kepenekçi, 2018).

Hukuk, toplumsal düzenin tesisinde ve bireysel hakların korunmasında normatif bir çerçeve sunan temel kurumsal yapıdır. Tarihsel süreçle entegre edilen hukuk eğitimi, öğrencilere yalnızca yasal metinlerin evrimini değil, bu evrimin sosyopolitik dinamiklerini ve etik sonuçlarını eleştirel bir bakışla değerlendirme becerisi kazandırır. Bu bağlamda, tarih derslerinde hukuk olgusunun disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması, öğrencilerde adalet algısı, yurttaşlık bilinci ve insan haklarına duyarlılık gibi demokratik değerlerin içselleştirilmesine katkı sağlamaktadır (Cin, 2008; Kaboğlu, 2019).

Bu çalışma, 2014-2024 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 9. sınıf tarih ders kitaplarında hukuk konularının nasıl anlatıldığını sistematik bir analizle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, söz konusu kitaplarda hukuk kavramlarının tarihsel bağlamla bütünleşme düzeyi, kullanılan pedagojik stratejiler ve bu stratejilerin öğrencilerin hukuk bilinci üzerindeki etkisi multidisipliner bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Çalışma, tarih ders kitaplarında "hukuk", "adalet", "insan hakları" ve "yasal düzenlemeler" gibi temel kavramların öğretim metodolojilerini, içerik dağılımını ve pedagojik derinliğini analiz etmektedir. Bu analizler ışığında, tarih eğitiminin hukuk kültürünün gelişimine katkısına dair bir çerçeve sunulmuştur. Elde edilen bulguların, Türkiye’de ortaöğretim müfredatlarında hukuk

bilincinin güçlendirilmesine yönelik politikaların geliştirilmesine yönelik katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Kuramsal Çerçeve ve Literatür Taraması

Tarih ders kitapları yalnızca tarihsel bilgi aktaran araçlar değildir; aynı zamanda öğrencilere toplumsal değerleri, hukukun işleyişini, demokratik ilkeleri ve insan haklarına ilişkin duyarlılığı kazandıran önemli eğitim materyalleridir. Bu nedenle tarih eğitimi ile hukuk eğitimi arasında doğrudan bir etkileşim söz konusudur. Alan yazındaki araştırmalar (Cin, 2008; Demircioğlu, 2015), tarih ders kitaplarının içeriklerinin öğrencilerde hukuk bilinci geliştirilmesi açısından dönüştürücü bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Hukuk ve Tarih Arasındaki İlişki

Hukuk, tarihsel olayların normatif altyapısını oluştururken; tarih de hukuki düzenlemelerin toplumsal, siyasal ve kültürel bağlamdaki etkilerini anlamayı sağlar. (Cin, 2008), hukukun tarihsel süreçlerdeki rolünü vurgulayarak, bu yönüyle tarih öğretiminin salt kronolojik bir aktarımın ötesinde, normatif ve eleştirel bir düşünceyi desteklemesi gerektiğini belirtmektedir. Roma Hukuku, Justinianus Kanunları, Magna Carta, Osmanlı Tanzimat ve Islahat Fermanları gibi belgeler, yalnızca tarihsel belgeler değil; aynı zamanda hukukî dönüşümün kilometre taşlarıdır (Yüksel vd., 2018).

Ortaöğretim Müfredatında Hukukun Yeri ve Kazanımlar

Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim tarih müfredatında hukuki içerikler, genel olarak tarihsel reformlar ve belgeler bağlamında ele alınmaktadır. 9. sınıf düzeyinde Roma Hukuku ve ilk çağ medeniyetlerinin hukuk sistemleri, 10. sınıfta Osmanlı'daki hukukî düzenlemeler, 12. sınıfta ise Cumhuriyet Dönemi reformları ve Medeni Kanun gibi çağdaş hukuk belgeleri yer almaktadır (MEB, 2018). Bu bağlamda tarih dersi öğretim programı, öğrencilerden “geçmişteki toplumsal düzenlemeleri analiz etme”, “hukuki belgelerin tarihsel bağlamlarını kavrama” ve “hukukun toplumsal yaşam üzerindeki etkisini değerlendirme” gibi bilişsel hedeflere ulaşmalarını beklemektedir. Ancak bu içeriklerin ders kitaplarındaki yansımalarına bakıldığında, pedagojik açıdan derinlemesine analizlerin yapılmadığı, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek yapılandırmalara yeterince yer verilmediği görülmektedir.

Hukuk Konularının Pedagojik Yaklaşımlarla Ele Alınması

Hukuk öğretiminde kullanılan pedagojik yaklaşımlar, öğrencilerin kavramsal düzeyde öğrenmelerini derinleştirmekte etkilidir. Vaka analizleri, rol yapma, simülasyonlar ve grup tartışmaları gibi öğrenci merkezli yöntemler, öğrencilerin sadece bilgi edinmesini değil aynı zamanda hukuki düşünce biçimi geliştirmesini de sağlar. (Haçat & Çakmak, 2018), bu tekniklerin özellikle hukuki kavramların kalıcı öğrenilmesinde etkili olduğunu ortaya koyarken; (Sabancı & Karaman Kepenekçi, 2018) bu yöntemlerin öğrencilere eleştirel bakış açısı, problem çözme ve etik muhakeme becerileri kazandırdığını belirtmiştir. Ancak Türkiye'deki tarih kitaplarında bu tür yöntemlerin çok sınırlı düzeyde yer aldığı ve daha çok bilgi odaklı anlatıma dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, öğretim programındaki kazanımlarla kitap içerikleri arasında pedagojik uyumsuzluk olduğunu göstermektedir.

Uluslararası Perspektif: Karşılaştırmalı Yaklaşımlar

Birçok ülkede tarih eğitimi, hukuk ve vatandaşlık eğitimiyle bütüncül bir yaklaşımla sunulmaktadır. Örneğin, ABD'de tarih ders kitaplarında anayasa ve Yüksek Mahkeme kararlarına yer vererek öğrencilerin bireysel haklarını anlamalarını hedeflerken (Beck, vd.,2009), İngiltere'de Magna Carta üzerinden bireysel özgürlüklerin tarihsel gelişimi

işlenmektedir. Polonya'da insan hakları, anayasal sistemin temel bileşeni olarak sunulmakta ve öğrencilere demokratik toplum yapısının temelleri aktarılmaktadır (Dinsever, 2021). Türkiye'de ise hukuki temalar çoğunlukla milli kimlik inşası, modernleşme ve reform hareketleri çerçevesinde sunulmaktadır (Yılmaz, 2017). Ancak bu sunumlar, öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda eleştirel düşünme, analiz yapma ve tarihsel-sistemsal ilişkilendirme düzeyine ulaşamamaktadır.

İnsan Hakları ve Tarih Eğitimi

İnsan hakları eğitimi, demokratik birey yetiştirmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Tarih ders kitapları, bu eğitimi tarihsel belgeler aracılığıyla sunmaktadır. Tanzimat ve Islahat Fermanları, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (1789) ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948) bu belgeler arasında öne çıkmaktadır. Kaboğlu (2019) ve Tarhanlı (2017), insan haklarının tarihsel boyutunun öğretilmesinin, öğrencilerde hem etik bir duyarlılık hem de çağdaş hukuki sistemlere dair farkındalık oluşturduğunu ifade etmektedir. Ancak Türkiye'de insan hakları içeriklerinin aktarımı da çoğunlukla yüzeysel düzeyde kalmakta, öğrencilerin bu metinleri analiz etmesine veya tartışmasına yeterli olanak tanınmamaktadır. Bu durum, öğretim programında hedeflenen değer ve becerilerin yeterince içselleştirilemediğini göstermektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman analizi tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, sosyal olguların derinlemesine anlaşılmasını hedefler ve bu yönüyle tarih eğitimi gibi içerik-zengin alanlar için uygundur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Doküman analizi, yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini ve temalar oluşturulmasını sağlayan bir yöntemdir. Bu çalışmada, tarih ders kitaplarının hem tarihî bilgi içeriği hem de pedagojik sunumu bakımından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynağını, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2014 ile 2024 yılları arasında yayımlanan ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan toplam 11 adet 9. sınıf tarih ders kitabı oluşturmaktadır. Bu kitaplar; MEB Yayınları, Gizem Yayıncılık, Koza Yayınları, Tuna Yayıncılık ve diğer özel yayınevlerine ait baskılardır. İncelenen kitaplara Talim ve Terbiye Kurulu'nun arşivinden, okul kütüphanelerinden ve e-kitap sistemlerinden ulaşılmıştır. Kitaplar arasında farklı yayınevlerine ve yıllara ait çeşitlilik bulunması hem içerik hem de pedagojik sunum yönünden karşılaştırmalı analiz yapılmasına olanak tanımıştır.

Veri Toplama Süreci

Veriler, tarih ders kitaplarının tüm üniteleri tek tek okunarak; “hukuk”, “adalet”, “insan hakları”, “kanun”, “kamu hukuku”, “özel hukuk” ve benzeri kavramlar üzerinden taranmıştır. Aynı zamanda metinlerde yer alan etkinlik kutuları, bilgi notları, görseller, kazanım tabloları ve ünite sonu soruları pedagojik bağlamda incelenmiştir. Bu süreçte tarih öğretim programında yer alan kazanımlarla içeriklerin uyumluluğu dikkate alınmıştır. Kodlama aşamasında, açık kodlama tekniğiyle belirlenen anahtar kavramlar, daha sonra “hukuk türü”, “pedagojik yapı”, “kazanım ilişkisi” gibi tematik kategoriler altında gruplandırılmıştır. Kodlamaların güvenilirliğini artırmak amacıyla veriler iki ayrı okuma turunda analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Veri analizinde içerik analizi ve tematik analiz teknikleri birlikte kullanılmıştır. İçerik analizi ile kitaplarda hukukla ilgili içeriğin niceliksel yoğunluğu ve sıklığı belirlenirken; tematik analiz

yöntemiyle bu içeriklerin hangi bağlamda sunulduğu, pedagojik açıdan ne tür yapılandırmalar içerdiği değerlendirilmiştir. Öğretim programlarında yer alan hedef kazanımlar temel alınarak; her içerik “kazanım karşılığı yeterli”, “kazanımla örtüşmeyen” veya “kazanımı destekleyici etkinlik içermeyen” şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Bu yöntemsel yapı sayesinde sadece kitapların hangi konulara yer verdiği değil, aynı zamanda bu içeriklerin öğrenciye nasıl sunulduğu, eleştirel düşünme, kavramsal çözümleme ve tarihsel karşılaştırma becerileri bağlamında ne ölçüde pedagojik yapılandırma içerdiği ortaya konulmuştur. Bu bütüncül analiz yaklaşımı, çalışmanın pedagojik boyutunun yalnızca öngörüye değil, veri temelli çıkarımlara dayandırılmasını sağlamıştır.

Etik Kurul İzin Bilgisi

Etik Kurul Kararından muafır.

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, 2014–2024 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan 9. sınıf tarih ders kitaplarında hukuk konularının özel hukuk ve kamu hukuku ayrımı temelinde nasıl ele alındığı tespit edilmiştir. İnceleme sonuçları, tarih ders kitaplarında hukuk temasının gerek kapsam gerekse pedagojik anlamda tutarlı ve derinlikli bir şekilde işlenemediğini göstermektedir. Aşağıda özel hukuk ve kamu hukuku konuları ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Özel Hukuk Konularının İşlenişi ve Pedagojik Değerlendirme

Özel hukuk başlığı altında özellikle evlilik, aile hukuku, mülkiyet ve miras hukuku konuları değerlendirilmiştir. Ancak ders kitaplarında bu konuların ele alınışı hem içerik hem de pedagojik açıdan önemli eksiklikler göstermektedir. Sümer hukukunun işlenişinde evlilik ve aile hukuku yalnızca 2016 yılı ders kitabında kısa bir parçada işlenmiş, diğer yıllarda bu konulara yer verilmemiştir. Sümerlerde evlilik ve mülkiyet ilişkilerinin toplumsal yapı üzerindeki rolleri öğrencilere öğretilmemekte; sadece yazılı hukukun ilk örnekleri olduğu belirtilmektedir (Yüksel vd., 2016). Mülkiyet ve miras hukuku ise 2016 ve 2017 yıllarında yüzeysel biçimde yer almış, diğer yıllarda tamamen göz ardı edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin bireysel hakların tarihsel gelişimini kavramalarını güçleştirmektedir.

Babil hukukunda, Hammurabi Kanunları çerçevesinde evlilik ve aile hukuku ve Mülkiyet ve miras hakları çok yüzeysel biçimde değinilmiş; hukuki düzenlemelerin toplumsal yapıya etkileri pedagojik açıdan işlenmemiş, öğrenci merkezli etkinliklere yer verilmemiştir (Sabancı & Karaman Kepenekçi, 2018).

Hitit hukukuna ilişkin bilgilerde ise 2015 yılından itibaren evlilik hukuku kısmen işlenmiş olsa da bu sunumlar tanımlayıcı düzeyde kalmıştır. Hitit toplumundaki kadın hakları veya mülkiyet edinme süreçlerinin toplumsal etkileri öğrencilere sorgulatılmamıştır. Miras hukuku yalnızca belirli yıllarda (2016, 2017, 2024) ele alınmış, tarihsel süreklilikle bağ kurulmamıştır.

İbrani hukukunda evlilik ve miras hukuku 2017–2023 yıllarında kısa açıklamalarla sunulmuş, diğer yıllarda tamamen ihmal edilmiştir. Bu durum, dini hukuk sistemleri ile seküler hukuk arasındaki farkların pedagojik açıdan karşılaştırılmasına olanak tanımamaktadır. Roma hukukunda evlilik ve mülkiyet hakkı 2017 yılında sınırlı biçimde yer almış, miras hukuku ise hiçbir kitapta yer almamıştır. Bu da modern özel hukukun temelleri açısından önemli bir eksikliktir.

İslam hukukunda yalnızca 2017 yılında evlilik ve miras konuları ele alınmıştır (Yılmaz, 2017). Bu tekil yaklaşım, öğrencilerin İslam hukukunun bireysel hak ve yükümlülüklerle katkılarını anlamasını sınırlandırmaktadır. Özetle özel hukuk konuları bilgi aktarımıyla sınırlı tutulmuş, öğrencilerin kavramsal analiz yapabileceği, eleştirel bakış geliştirebileceği etkinliklere yeterince yer verilmemiştir.

Hint hukuk sisteminde 2014-2016 yılları arasında özel hukuk konularına hiç yer verilmemiş, 2017'den itibaren ise müfredattan tamamen çıkarılmıştır. Çin hukukunda tüm yıllarda (2014-2024) özel hukuk konularının işlenmediği görülmektedir. Yunan hukuku ise 2014-2016 arasında özel hukuk konularını içermemiş, 2017'den sonra müfredattan tamamen kaldırılmıştır.

Cengiz Han hukuku (Yasa) 2017-2023 arasında evlilik, mülkiyet ve miras hukukunu içermiş, ancak 2024'te tamamen çıkarılmıştır. Hun hukukunda 2024'e kadar özel hukuk konuları hiç işlenmemiştir. Göktürk hukukunda evlilik ve mülkiyet hukuku yalnızca 2015'te ele alınmış, diğer yıllarda ise tamamen göz ardı edilmiştir. Uygur hukukunda ise hiçbir yıl özel hukuk konularına yer verilmemiştir.

Bu durum, tarih ders kitaplarında özel hukuk konularının bütüncül bir şekilde ele alınmadığını göstermektedir. Öğrencilerin hukukun tarihsel gelişimini kavrayabilmeleri için farklı medeniyetlerin hukuk sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bu konuların daha derinlemesine işlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, öğrenci merkezli etkinliklerin artırılması ve hukuki düzenlemelerin toplumsal etkilerinin vurgulanması pedagojik açıdan büyük önem taşımaktadır.

Kamu Hukuku Konularının İşlenişi ve Pedagojik Değerlendirme

Kamu hukuku başlığı altında cezai düzenlemeler ve yargılama süreçleri incelenmiştir. Sümer hukukuna ilişkin cezai düzenlemeler sadece 2014 yılında kısaca yer almış, diğer yıllarda tamamen eksik bırakılmıştır. Yargılama süreçlerine dair hiçbir bilgiye rastlanmamıştır. Bu yaklaşım, öğrencilerin adalet ve hukuk devleti kavramlarını sorgulamasını engellemektedir.

Babil hukukunda, Hammurabi Kanunları çerçevesindeki cezai düzenlemeler tüm kitaplarda yer almış; ancak yargılama süreçleri pedagojik olarak sunulmamıştır. Bu da öğrencilere yalnızca ceza boyutunu öğretmekte, adil yargılanma, hak arama yolları gibi hukuk devleti ilkeleri ihmal edilmektedir.

Hitit hukukunda cezai hükümler 2016 sonrası daha fazla görünür olmuş, ancak yargılama pratikleri tartışılmamıştır. Suç-ceza ilişkisinin tarihsel ve toplumsal arka planı sunulmamış; modern hukukla ilişkilendirme yapılmamıştır. İbrani hukukunda cezai düzenlemeler yalnızca 2017, 2018 ve 2023 kitaplarında yer alırken, yargılama konuları yine eksik bırakılmıştır. Bu durum, hukukun sadece cezalandırıcı işleviyle tanıtılması riskini doğurmaktadır.

Roma hukukunda cezai düzenlemeler 2014–2018 yıllarında anlatılmış, 2024'te çıkarılmıştır. Yargılamaya dair kavramlar sadece 2016–2018 arası kitaplarda yer almıştır. Modern hukuk sistemlerine temel oluşturan Roma hukukunun bu yönü pedagojik olarak yeterince yansıtılmamıştır. İslam hukukunda cezai düzenlemeler 2014–2023 yıllarında sunulmuş, ancak yargılama süreçlerine hiçbir kitapta yer verilmemiştir. Böylece İslam hukukunda adalet anlayışının öğretilmesi yetersiz kalmıştır.

Diğer Türk-İslam ve Asya medeniyetlerinde (Göktürk, Hun, Uygur, Cengiz Han) kamu hukukuna dair bilgiler sınırlıdır. Özellikle yargılama usulleri çoğu kitapta tamamen ihmal edilmiştir. Bu da hukukun uygulama boyutunun öğrenciler tarafından anlaşılmasını engellemektedir.

Tablo 1. Yıllara göre

Konu	2014 yılı	2015 yılı	2016 yılı	2017 yılı	2018-2023 yılları	2024 yılı
1)Sümer'de Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	+	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	+	+	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	+	-	-	-	-	-
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
2)Babil'de Hukuk ve Hammurabi Kanunnâmesi						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	+	+	+	+	+	+
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
3)Hitit'te Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	+	+	+	+	+
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	+	+	-	+
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	+	+	+	+
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
4)İbranilerde Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	+	+	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	+	-
Kamu Hukuku						
Cezai düzenlemeler	-	-	-	+	+	-
Yargılama süreci	-	-	-	-	-	-
5)Hintlerde hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	Yok	Yok	Yok
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	Yok	Yok	Yok
Konu	2014 yılı	2015 yılı	2016 yılı	2017 yılı	2018-2023 yılları	2024 yılı
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	-	Yok	Yok	Yok
Yargılama Süreçleri	-	-	-	Yok	Yok	Yok
6) Çinde Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	-	-	-	-
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
7)Roma Hukuku						
Özel Hukuk						

Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	+	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	+	+	+	+	+	-
Yargılama Süreçleri	-	-	+	+	+	-
8)Yunan Hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai düzenlemeler	-	-	-	Yok	Yok	Yok
Yargılama süreci	-	-	-	Yok	Yok	Yok
9)Cengiz Han Hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	Yok	Yok	Yok	+	+	Yok
Mülkiyet ve Miras Hukuku	Yok	Yok	Yok	+	+	Yok
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	Yok	Yok	Yok	+	+	Yok
Yargılama Süreçleri	Yok	Yok	Yok	-	-	Yok
10) Hun Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	-	-	-	+
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	+
11)Göktürk Hukuk						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	+	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	+	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	-	-	-	-
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
12)Uygur Hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	-	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	-	-	-
Kamu Hukuku						
Cezai düzenlemeler	-	-	-	-	-	-
Yargılama süreci	-	-	-	-	-	-
13)İslam hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	-	-	+	-	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	-	-	+	-	-
Konu						
	2014	2015	2016	2017	2018-2023	2024
	yılı	yılı	yılı	yılı	yılları	yılı
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	+	+	+	+	+	-
Yargılama Süreçleri	-	-	-	-	-	-
13) Büyük Selçuklu hukuku						
Özel Hukuk						
Evlilik ve Aile Hukuku	-	+	+	+	+	-
Mülkiyet ve Miras Hukuku	-	+	+	+	+	-
Kamu Hukuku						
Cezai Düzenlemeler	-	-	-	-	-	-
Yargılama Süreçleri	-	-	+	+	+	-

Tabloda (-) işaretiyle belirtilen ders kitaplarında ilgili konunun ele alınmadığı, (+) işaretiyle gösterilen ders kitaplarında ise konuların işlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, (yok) ifadesi müfredattan çıkarılmış olan konuları ifade etmektedir.

Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Ders Kitabının Yıllara Göre Tablo İncelemesi

Tarih eğitiminin temel amaçlarından biri, bireylerin geçmiş toplumların sosyal, hukuki ve siyasal yapılarını kavramalarını sağlamaktır. Bu bağlamda, tarih ders kitapları aracılığıyla verilen hukuk tarihi eğitimi, yalnızca bilgi aktarımı değil aynı zamanda normatif bilinç kazandırma açısından da kritik öneme sahiptir (İrşi & Sönmez, 2019). Bu çalışmada, 2014-2024 yılları arasında yayımlanan 9. sınıf tarih ders kitaplarında yer alan hukuk içerikleri, hem içerik yoğunluğu hem de tematik süreklilik açısından analiz edilmiştir. Özellikle Sümer, Babil, Hitit, Roma, İslam ve Türk hukuk sistemlerine dair sunumların kapsamı karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir (MEB, 2014-2024).

Sümer hukukunun ders kitaplarındaki yeri sınırlı düzeyde kalmakta; yalnızca 2016 yılında evlilik, mülkiyet ve miras hukukuna kısa biçimde yer verildiği, diğer yıllarda ise bu konuların ya hiç ele alınmadığı ya da yüzeysel geçildiği görülmektedir (Koçak, 2016). Cezai düzenlemeler, 2014 yılı ders kitabında özet düzeyde anlatılmış ancak sonraki yıllarda tamamen çıkarılmıştır. En dikkat çekici eksikliklerden biri ise yargılama süreçlerine hiçbir yıl kitaplarda yer verilmemesidir. Bu durum, hukukun işleyiş mekanizmalarının öğrencilere aktarılmasında ciddi bir boşluk olduğunu ortaya koymaktadır (MEB, 2014-2024).

Babil hukukuna ilişkin içerikler daha çok Hammurabi Kanunları çerçevesinde şekillenmiş; cezai düzenlemeler tüm yıllarda yer almasına rağmen yargılama süreçlerine ilişkin bilgi sunulmamıştır. Bu da öğrencilerin hukuk sistemini yalnızca cezalandırıcı yönüyle algılamalarına neden olabilecek bir anlatım dengesizliğine işaret etmektedir. Ayrıca, yargılama süreçlerinin bu döneme ilişkin kitaplarda da tamamen göz ardı edilmesi, adalet kavramının işlenişini sınırlandırmaktadır (MEB, 2014-2024).

Genel tablo değerlendirildiğinde, ders kitaplarında hukukla ilgili içeriklerin yıllara göre değişkenlik gösterdiği, sistematik ve bütüncül bir anlatımın sağlanamadığı görülmektedir. Bazı medeniyetlerde yalnızca belirli yıllarda belirli hukuk konularına yer verilmiş, bazı yıllarda ise bu konular tamamen çıkarılmıştır. Müfredattaki bu dalgalı yapı, hem öğrenciler hem öğretmenler açısından sürekliliği ve kavramsal derinliği olumsuz etkilemektedir.

Tüm bu bulgular ışığında, tarih eğitimi yoluyla verilen hukuk bilgisinin etkili ve kalıcı olabilmesi için tarih ders kitaplarında yer alan hukuk içeriklerinin hem nicel hem nitel açıdan zenginleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin hem bireysel haklarını hem de hukuk sistemlerinin tarihsel gelişimini kavrayabilmeleri için, özel hukuk ve kamu hukuku unsurlarının dengeli, pedagojik temellere dayalı ve çağdaş hukukla ilişkili biçimde sunulması zorunludur.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 2014–2024 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan 9. sınıf tarih ders kitaplarında hukuk konularının hangi tarihsel, pedagojik ve tematik bağlamlarda ele alındığını incelemiştir; özel hukuk ve kamu hukuku ayrımı temelinde bir değerlendirme sunmuştur. Elde edilen bulgular, tarih ders kitaplarında hukuk konularının sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla ele

alınmadığını; içerik sunumlarının yıllara, medeniyetlere ve kazanım yapılarına göre parçalı, dengesiz ve pedagojik olarak zayıf bir biçimde yapılandırıldığını ortaya koymuştur.

Özellikle özel hukuk kapsamında değerlendirilen evlilik, aile, mülkiyet ve miras hukuku gibi konuların çoğu ders kitabında yer almadığı; yer verilen yıllarda ise genellikle tanılayıcı ve yüzeysel bir aktarım düzeyinde kaldığı görülmüştür. Bu eksiklik, öğrencilerin tarihsel süreçte bireysel hakların gelişimini, medeni hukuk normlarının ortaya çıkış nedenlerini ve bu yapıların toplumsal yaşamdaki işlevlerini kavrama becerilerini sınırlamaktadır. Pedagojik olarak da söz konusu içerikler, öğrenci merkezli etkinliklerle desteklenmemekte; vaka analizi, karşılaştırmalı yorum, çağdaş hukukla ilişki kurma gibi beceri temelli kazanımlara yer verilmemektedir. Bu durum, tarih eğitiminin bireyin hukuk okuryazarlığına katkı sunma potansiyelini zayıflatmaktadır.

Kamu hukuku konularında ise cezai düzenlemeler neredeyse tüm kitaplarda yer alırken, yargılama süreçleri sistematik biçimde ihmal edilmiştir. Bu çarpıklık, öğrencilerin hukuku yalnızca cezalandırıcı bir sistem olarak algılamasına neden olabileceği gibi, adalet, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına dayalı yargılama gibi temel kavramları yeterince içselleştirememelerine de yol açabilmektedir. Özellikle Roma, İslam ve Babil gibi hukuk sistemlerinde yargı süreçleri tarihsel olarak oldukça gelişmiş olmasına rağmen, kitaplarda bu yönlerin işlenmemesi tarihsel bütünlüğü bozmakta; aynı zamanda modern hukuk sistemlerinin kökenlerine dair anlayışı da engellemektedir.

Tarih kitaplarında hukuki içeriklerin sunumunda yıllar arasında dikkat çeken tutarsızlıklar, öğrencilerin aynı konuyu farklı yıllarda ya hiç görmemesine ya da çok farklı düzeylerde görmesine yol açmaktadır. Bu durum, eğitimin ulusal standartlara uygun biçimde yapılandırılması gerektiği gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Eğitim politikalarında süreklilik ve denge ilkeleri doğrultusunda, tarih kitaplarındaki hukuki kazanımların hem yatay (farklı medeniyetler arası) hem de dikey (sınıf düzeyleri arası) uyumla geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları dikkate alındığında, bu çalışma yalnızca ders kitapları üzerinden bir içerik analizi sunduğundan, uygulama boyutu (öğretmen tutumları, öğrenci algısı, öğretim süreçleri) dışarıda bırakılmıştır. Bu yönüyle gelecekte, tarih öğretiminde hukuki konuların sınıf içi yansımalarına ilişkin nicel ve nitel alan araştırmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çerçevede öneriler şunlardır:

- MEB ve Talim Terbiye Kurulu, tarih kitaplarında yer alan hukuk içeriklerini belirli bir pedagojik çerçeveye oturtmalı; çağdaş öğretim yöntemleriyle desteklemelidir.
- Özel hukuk ve kamu hukuku kavramları açıkça tanımlanmalı; örnekler çağdaş hukuk sistemleriyle karşılaştırılarak sunulmalıdır.
- Öğrencilerin tarihsel hukuk normlarını yalnızca ezberlemeleri değil, tartışmaları, analiz etmeleri ve günümüzle ilişkilendirmeleri için etkileşimli öğrenme ortamları sağlanmalıdır.
- Öğretmen kılavuz kitaplarında hukuki içeriklerin nasıl işleneceğine dair uygulamalı etkinlik örnekleri çoğaltılmalıdır.
- Akademik çevreler ve müfredat yapıcılar iş birliği içinde çalışarak, tarih eğitimi aracılığıyla bireylerin hukuk bilinci kazanmalarını sağlayacak bütüncül bir model geliştirmelidir.

Sonuç olarak, tarih ders kitaplarında hukuk konularının daha sistematik, tarihsel derinlikli ve pedagojik açıdan işlevsel biçimde sunulması, hem tarih öğretiminin niteliğini artıracak hem de hukuk okuryazarlığı gelişmiş bir yurttaş profilinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Beck, R. B., Black, L., Krieger, L. S., Naylor, P. C., & Shabaka, D. I. (2009). *World history: Patterns of interaction*. Evanston: McDougal Littell.
- Cin, H. (2008). *Türk tarihi ve hukuk*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213644#:~:text=Tarih%2C%20de%C4%9Fi%C5%9Fen%20zamanlar%C4%B1%20ve%20bu,pragmatik%2C%20i%C3%A7timsal%20metotlarla%20da%20yaz%C4%B1labilir>
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih öğretimi, öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Dinsever, M. B. (2021). *Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programları ile polonya tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ders kitapları ve öğretim programlarının karşılaştırılması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Adnan Menderes Üniversitesi
- Haçat, S. O., & Çakmak, M. A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde hukuk okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 919-940. <https://doi.org/10.48067/ijal.1182756>.
- İrşi, E., & Sönmez, Ö. F. (2019). Ortaokul hukuk ve adalet dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1457-1469. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2928>
- Kaboğlu, İ. Ö. (2019). *Anayasa hukuku*. İmaj Yayınevi.
- Koçak, A. (2016). *Ortaöğretim tarih ders kitaplarında hukuk konularının öğretimi (2011–2016)* [Yüksek lisans tezi] Gazi Üniversitesi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014–2024). *Ortaöğretim tarih 9. sınıf ders kitapları* (Farklı yıllara ve yayınevlerine ait baskılar). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9–12. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Sabancı, O., & Karaman Kepenekci, Y. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi lisans programı kapsamında verilen hukuk eğitiminin etkililiği. *International Journal of Human Sciences*, 15(2), 1261–1277. <https://doi.org/10.14687/jhs.v15i2.4838>
- Tarhanlı, T. (2017). *İnsan haklarının sosyolojisi: kuramlar, tarihsel gelişim ve Türkiye pratiği*. Metis Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2017). *Ortaöğretim tarih 9 ders kitabı*. Ekoyay.
- Yüksel, E., Kapar, M. A., & Bağcı, Ö. (2016). *Tarih 10. sınıf ders kitabı*. MEB Yayınları.
- Yüksel, E., Kapar, M. A., Bildik, F., Şahin, K., Şafak, L., Ardiç, M., Yıldız, S. (2018). *Ortaöğretim tarih 9. sınıf ders kitabı*. MEB Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Pedagogical Reflections of Legal Topics in 9th Grade History Textbooks in Turkish Secondary Education Between 2014 and 2024

Introduction

History education is a fundamental discipline that enables young generations to understand and interpret past experiences while fostering national consciousness. Secondary school history textbooks play a pivotal role in this process, aiming to provide students not only with historical knowledge but also with social values, democracy, and legal awareness. However, current research indicates that legal topics are pedagogically insufficient in their treatment (Demircioğlu, 2015; Sabancı & Kepenekci, 2018).

Law, as the cornerstone of social order, protects individual rights and regulates societal relations. Legal education in historical context equips students not only with knowledge of legal developments but also with the ability to analyze their social impacts (Cin, 2008; Kaboğlu, 2019). Therefore, the effective inclusion of legal topics in history lessons contributes significantly to developing students' sense of justice and human rights awareness.

This study examines the treatment of legal topics in 9th grade history textbooks published by the Turkish Ministry of National Education between 2014 and 2024. The research analyzes how legal concepts are presented in historical context, what pedagogical approaches are adopted, and how these contents affect students' legal consciousness. Focusing particularly on fundamental concepts such as "law," "justice," "human rights," and "legal codes," the study evaluates teaching methods, content density, and pedagogical depth to contribute to both history education and legal literacy.

The findings are expected to guide curriculum development policies for enhancing legal awareness at secondary education level in Turkey. Furthermore, by examining the role of history education in disseminating legal culture, the study provides valuable insights for educators and policymakers. The research ultimately aims to bridge the gap between historical education and legal consciousness formation in educational practices.

Theoretical Framework and Literature Review Summary

History textbooks serve not merely as tools for information transmission, but play a critical role in conveying social values, legal systems, and democratic principles. Existing literature (Cin, 2008; Demircioğlu, 2015) highlights the transformative potential of history education in developing legal consciousness.

Law-History Relationship

While law forms the normative foundation of historical events, history enables understanding of the social impacts of legal regulations. Cin (2008) emphasizes that history teaching should support normative and critical thinking rather than chronological narration. Documents like Roman Law and Magna Carta represent both historical and legal turning points (Yüksel et al., 2018).

Legal Content in Curriculum

The Turkish Ministry of National Education curriculum distributes legal content by grade levels: ancient legal systems in 9th grade, Ottoman legal reforms in 10th grade, and Republican era legal regulations in 12th grade (MEB, 2018). However, textbook presentations lack critical analysis and in-depth examination.

Pedagogical Approaches

While case analyses and role-playing methods are recommended for effective legal education (Haçat & Çakmak, 2018), Turkish textbooks predominantly use information-based narration (Sabancı & Karaman Kepenekci, 2018). This creates a pedagogical mismatch between curriculum objectives and content.

International Comparison

While legal education in the U.S. and U.K. focuses on individual rights and freedoms (Beck et al., 2009), in Turkey it is framed within national identity construction (Yılmaz, 2017). This approach limits the development of critical thinking skills.

Human Rights Education

Documents like the Tanzimat Reform Edict and Universal Declaration of Human Rights present valuable opportunities for human rights education (Kaboğlu, 2019; Tarhanlı, 2017). However, in Turkey these contents remain superficial and lack student participation activities.

This literature review reveals that history textbooks in Turkey fail to fully utilize the potential of legal education and indicates the need to reconsider pedagogical approaches. The findings suggest that current methods inadequately develop students' legal reasoning and critical analysis skills, calling for curriculum revisions to incorporate more interactive and student-centered learning strategies for legal concepts.

Method

This research employed a qualitative research design utilizing document analysis technique. Qualitative methods aim to achieve in-depth understanding of social phenomena, making them particularly suitable for content-rich fields like history education (Yıldırım & Şimşek, 2018). Document analysis enables systematic examination of written materials and thematic categorization. The study focused on evaluating both the historical content and pedagogical presentation of history textbooks.

Data Sources

The study analyzed 11 approved 9th grade history textbooks published by the Turkish Ministry of National Education between 2014-2024. The sample included publications from MEB Publications, Gizem Publishing, Koza Publications, Tuna Publishing, and other private publishers. Textbooks were accessed through the Board of Education archives, school libraries, and e-book systems. The diversity of publishers and publication years enabled comparative analysis of both content and pedagogical approaches.

Data Collection Process

Researchers conducted comprehensive reviews of all textbook units, scanning for key concepts including "law," "justice," "human rights," "legal codes," "public law," and "private law." Pedagogical elements such as activity boxes, informational notes, visuals, learning objectives

tables, and unit-end questions were systematically examined. Content was evaluated against curriculum objectives, with open coding techniques used to identify key concepts later grouped into thematic categories like "type of law," "pedagogical structure," and "alignment with objectives." To ensure reliability, data underwent two separate review cycles.

Data Analysis

The study combined content analysis and thematic analysis techniques. Content analysis quantified the frequency and density of legal content, while thematic analysis evaluated presentation contexts and pedagogical structures. Materials were categorized based on curriculum alignment as: "sufficiently addressing objectives," "misaligned with objectives," or "lacking supporting activities."

This methodological framework enabled examination of not only textbook content coverage but also how materials facilitated critical thinking, conceptual analysis, and historical comparison skills. The comprehensive approach ensured the study's pedagogical dimensions were grounded in data-driven conclusions rather than speculation, providing robust evidence for curriculum evaluation and improvement recommendations.

The rigorous methodology allowed for systematic comparison of legal content presentation across different publishers and editions, while maintaining focus on pedagogical effectiveness in achieving history education objectives related to legal consciousness development.

Result and Discussion

Presentation of Private Law Topics

Between 2014 and 2024, private law topics such as marriage, family law, property, and inheritance law were examined in 9th-grade history textbooks in Turkey. However, the analysis indicates that these subjects were addressed in a limited, superficial manner, lacking pedagogical depth and consistency.

In the context of Sumerian, Babylonian, and Hittite legal systems, elements of private law appeared only in specific years and were introduced with brief explanations. For instance, marriage and family structures in Sumerian law were included solely in the 2016 textbook, while omitted entirely in other years (Yüksel et al., 2016). Similarly, although Hammurabi's Code touched upon property and inheritance, their social implications and student-centered pedagogical practices were largely neglected (Sabancı & Karaman Kepenekci, 2018).

From 2015 onwards, Hittite law included some brief references to marriage law, yet there was no in-depth discussion on women's rights or the social consequences of property ownership. In Hebrew and Roman legal contexts, private law topics were either addressed superficially or not included at all. Notably, inheritance law under Roman law was absent in all textbooks, creating a significant gap in understanding the roots of modern private law.

Islamic law was represented only in the 2017 textbook, with limited content on marriage and inheritance, offering insufficient insight into how Islamic legal principles influenced individual rights and responsibilities (Yılmaz, 2017).

In terms of Asian civilizations, Hindu, Chinese, and Greek legal traditions either never included private law or were completely removed from the curriculum after certain years. While Genghis Khan's laws (Yassa) covered marriage, property, and inheritance in some editions, they were eliminated by 2024. Similarly, private law was not addressed in any textbooks concerning the Huns or Uighurs, and was discussed only once (in 2015) for the Göktürks.

In conclusion, private law topics in history textbooks were presented without historical or pedagogical coherence. To help students grasp the historical development of individual rights, there is a need for more comprehensive, comparative, and activity-based content.

Treatment of Public Law Topics and Pedagogical Evaluation

Under the scope of public law, criminal regulations and judicial processes were examined in 9th-grade history textbooks between 2014 and 2024. Criminal aspects of Sumerian law were briefly mentioned only in 2014, while judicial processes were entirely omitted in all years. This lack of content prevents students from critically engaging with concepts like justice and the rule of law.

While the Hammurabi Code was consistently covered in Babylonian law regarding criminal matters, judicial procedures were never pedagogically presented. This one-sided approach reduces the concept of law to punishment, neglecting essential elements such as fair trial and legal recourse.

In Hittite law, criminal provisions became more visible after 2016; however, trial practices were still ignored. The relationship between crime and punishment was presented without historical or societal context, and no link was made to modern law. In Hebrew law, criminal regulations were found only in the 2017, 2018, and 2023 editions, again lacking any mention of judicial procedures. These risks portraying law solely as punitive.

Criminal aspects of Roman law were addressed between 2014 and 2018 but were removed from the 2024 edition. Judicial concepts were covered only between 2016 and 2018. Despite its foundational role in modern legal systems, the judicial dimension of Roman law was not sufficiently emphasized.

In Islamic law, criminal regulations were included from 2014 to 2023, but trial processes were never addressed. Thus, the Islamic understanding of justice was inadequately taught. Similarly, information on public law in other Turkish-Islamic and Asian civilizations (e.g., Göktürks, Huns, Uighurs, Genghis Khan) remained limited, with trial procedures largely absent. This hinders students' understanding of how legal systems function in practice.

Yearly Table Analysis of 9th Grade History Textbooks

One of the main goals of history education is to help students understand the social, legal, and political structures of past societies. In this context, legal history education in textbooks plays a vital role in developing normative awareness, not just transferring information (İrşi & Sönmez, 2019).

In this study, public law content in 9th-grade textbooks from 2014 to 2024 was analyzed in terms of both depth and thematic continuity. The representation of Sumerian, Babylonian, Hittite, Roman, Islamic, and Turkish legal systems was compared.

Sumerian law was covered only briefly in 2016, focusing on marriage, property, and inheritance. Criminal aspects appeared only in 2014, while judicial processes were entirely excluded, revealing a serious gap in conveying how law operates (MEB, 2014–2024).

Babylonian law focused on the Hammurabi Code, with criminal laws consistently included, but again no reference to trial procedures. This creates an imbalance by highlighting only the punitive aspect and limiting the concept of justice.

Overall, legal content in textbooks varied by year, lacking a systematic and comprehensive presentation. Some civilizations were represented only in specific years, while in others, topics were completely omitted. This fluctuating approach negatively affects both conceptual continuity and teaching effectiveness.

In conclusion, for legal knowledge imparted through history education to be meaningful and lasting, law-related content in history textbooks must be enriched in both quantity and quality. To help students grasp their individual rights and the historical evolution of legal systems, public and private law topics must be presented in a balanced, pedagogically grounded, and contemporary manner.

Conclusions and Recommendations

This study examined how legal topics are presented in 9th-grade history textbooks published in Turkey between 2014 and 2024. The findings revealed that legal content lacks a systematic and pedagogically sound approach. Especially in the field of private law (such as family, inheritance, and property law), these topics are often absent or presented in a superficial and descriptive manner. This limits students' ability to understand the historical development of individual rights and the social functions of civil law structures.

In terms of public law, criminal regulations are frequently included, but judicial processes are largely neglected. This imbalance may lead students to perceive law solely as a punitive system and fail to internalize fundamental concepts such as justice, the rule of law, and human rights-based trials. Despite the historically advanced legal systems in civilizations like Rome, Islam, and Babylon, these aspects are underrepresented in the textbooks, weakening students' understanding of the roots of modern legal systems.

There are also noticeable inconsistencies between textbooks across different years. The same topics are either omitted in some years or presented at vastly different levels. This situation highlights the need for national standards in curriculum development, ensuring horizontal (across civilizations) and vertical (across grade levels) consistency in the teaching of legal content.

This study is limited to content analysis of textbooks and does not cover implementation aspects such as teaching practices, student perceptions, or classroom applications. Therefore, future research should include qualitative and quantitative field studies on how legal topics are reflected in history teaching.

Recommendations

- The Ministry of National Education and Board of Education should structure legal content within history textbooks using a pedagogical framework and support it with modern teaching methods.
- The concepts of private and public law should be clearly defined and presented with comparative examples from contemporary legal systems.
- Interactive learning environments should be provided to encourage students to not only memorize legal norms but also discuss, analyze, and relate them to current issues.
- Teachers' guidebooks should include more practical examples on how to teach legal topics.
- Academics and curriculum developers should collaborate to create a holistic model that fosters legal awareness through history education.

In conclusion, presenting legal topics in history textbooks in a more systematic, historically contextual, and pedagogically effective manner will not only improve the quality of history education but also contribute to the development of legally literate and conscious citizens.

International Journal of New Approach in Social Studies

Makale Bilgileri:	2014–2024 Yılları Arasında Türkiye'deki Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Ders kitaplarında hukuk konularının pedagojik yansımaları
Makale Türü:	Kitap incelemesi
Geliş Tarihi:	30.04.2025
Kabul Tarihi:	27.05.2024
Yayın Tarihi:	30.06.2024
Sorumlu yazar	Serdar ŞEN / s.sen@mgk.gov.tr
Değerlendirme:	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Etik Beyan:	* Bu çalışma Prof. Dr. Mustafa SAFRAN danışmanlığında Mayıs,2025 tarihinde tamamladığımız “Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarında Hukuk Konularının Öğretilmesi (2014-2024)” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. * Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı / Turnitin
Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muaftır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı yoktur.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	Bütün yazarlar eşit katkıda bulunmuşlardır.
Telif Hakları & Lisans:	Dergi, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.